

žrtvama predstavlja politički i moralni potencijal koji uliva nadu. Goldhagendebata pokazala je da mnogi drže da se zločini nemačkog fašizma ne mogu relativisati niti zamagljivati pozivom na nacionalna osećanja u ime "normalizacije" koja traži prestanak bavljenja prošlošću koja opterećuje.

Drugačija je Klausenova donekle zaoštrena ocena latentne funkcije Goldhagen debate (Claussen 1997). Po njemu, u ovoj raspravi nije reč o idejnoj doslednosti argumentacije niti o spoznaji stvarnog dešavanja u prošlosti, već su aktivirana grupna osećanja. Jer o knjizi je u Nemačkoj počela rasprava dok još nije bila ni prevedena, kada je Die Zeit 12. 4. 1996. na naslovnoj strani nepogrešivo pogodio sigurni tenor "Mi" osećanja. Debatom, u stvari treba pokazati (nasuprot optužbama sveta) da je Nemačka zaslužila svoje "ponovno ujedinjenje". U središtu debate, upozorio je Klausen, nije suočavanje sa masovnim ubijanjem Jevreja, već je u igri bio osećaj vlastite vrednosti u novoj Nemačkoj. Nije bila nužna knjiga, već jedan Goldhagen oko kog se neće suočiti duhovi nego osećanja. Ako pisac govori o nemačkoj istrebljivačkoj političkoj kulturi – treba pokazati da Nemci danas žive u drugom svetu koji je raskrstio sa fašističkom prošlošću. Prosečan Nemačkin kaže: smešno je poricati svaku odgovornost, ali danas želimo da budemo čisti. Ovo priznanje fašističkih zločina, koje je Goldhagen provocirao, ne bez ponosa, naziva se "političkom kulturom". Međutim, ovoj konfesiji, dodaje Klausen, potrebni su i svedoci, Jevreji. Oni su danas u Nemačkoj neobično važni, a sam predsednik Nemacke jevrejske zajednice je postao najviša i poslednja moralna instanca. Rečju, diskusija oko prošlosti postaje prazna rutina, ali sa dubljim izvannaučnim smislom. "Mi" retorika oslobađa bespomoćnog pojedinca društvene krivice i oprašta mu u novoj kolektivnoj solidarnosti.

Premda ne manje oštar kritičar manipulativne strane naučnopolitičkih rasprava u Nemačkoj, Viperman se nije složio sa "markuzeovskim" levičarskim tonovima Klausena. On je uočio da se Goldhagen uspešno oteo novom nacionalističkom i antitotalitarnom konsenzusu Nemaca i učvrstio uverenje o epohalnom značaju Holokausta (u smislu opomene protiv svakog rasizma) i njegovoj neuporedivosti koja se ne može relativisati poređenjem sa zločinima drugih, kao kod teorija o totalitarizmu. Upravo je to bila najveća tekovina Historikerstreit i ispod nje se ne može ići. Ne treba narušavati mukotrpno uspostavljenu saglasnost iz Historikerstreit izjednačavanjem nemačkog rasističkog ubijanja i komunističkog "klasnog genocida" (Wippermann 1998 a). Viperman smatra da se Goldhagen uspešno odupro raširenoj trivijalizaciji nacističkih zločina putem njihovog poređenja sa drugim režimima, pre svega sa DDR-om. On se upadljivo razlikuje od mnogih "plavookih nemačkih istoričara" koji se trude da relativišu zločine Trećeg Rajha ukazivanjem na neke njegove tobože "dobre strane". Braneći ga od raznovrsnih profesionalnih i hobby istoričara, Viperman je sa žaljenjem konstatovao da je Goldhagen dobio samo jednu publicističku bitku, ali ne i historiografski rat (Wippermann 1997 b). Zahvaljujući između ostalog i njegovoj knjizi, otvorenije se govori o dilemama nove radikalne denacifikacije 1990-ih (posle amnestije i amnezije 1950 i 1960-ih godina). Ranije je roditeljska prošlost bila blokada bavljenju istorijom. Za treću generaciju (za unuke) to je nešto lakše. Goldhagen je provokativno preneo odgovornost za zločine sa strukturnih grupa na pojedinca. Zato nova ujedinjena Nemačka mora priznati sve zločine fašizma. Ali, odgovaraju konzervativci, to će pokolebati novog nemačkog vojnika. Zato oprezno. Goldhagenova knjiga "neoprezno uznemirava" svakog vojnika i upozorava na opasnost odnormalizacije svakog patriotskog genocida. To je njena univerzalna poruka. Uprkos otporu piščevim tezama, Goldhagen-debata je pokazatelj